

SPIS TREŚCI

WSTĘP / 5

1. POCHODZENIE WIZERUNKU MARYI
NA JASNEJ GÓRZE / 7
2. CUDOWNY OBRAZ PRZYBYWA
NA ZIEMIĘ POLSKĄ / 10
3. ŚWIĘTA JADWIGA KRÓLOWA / 12
4. NAPAD RABUNKOWY NA SANKTUARIUM / 14
5. SANKTUARIUM KRÓLÓW
Z DYNASTII JAGIELLONÓW / 17
6. RÓŻANIEC I MIECZ
KRÓLA STEFANA BATOREGO / 19
7. WOTA KRÓLA ZYGMUNTA III WAZY / 21
8. ZWYCIĘSTWO POD CHOCIMIEM / 23
9. RYCERZE POLSCY / 25
10. ŚWIECA KS. PIOTRA SKARGI / 27
11. POTOP NIESZCZĘĆ NA OJCZYZNĘ / 29
12. OBRONA JASNEJ GÓRY / 31
13. ŚLUBY JANA KAZIMIERZA / 34
14. JAN III SOBIESKI / 37
15. CUDA I NADZWYCZAJNE ŁASKI
ZAPISYWANE W KSIĘGACH / 39
16. PIELGRZYMKI DO CZĘSTOCHOWY / 41
17. KORONACJA OBRAZU / 43
18. KONFEDERACJA BARSKA / 45

19. OJCZYŻNA POD ZABORAMI / 47
20. MARYJA NATCHNIENIEM POETÓW,
PISARZY, MALARZY / 49
21. ODNOWA MORALNA NARODU / 52
22. ŻWYCIĘSKA KRÓLOWA WOLNEJ POLSKI / 54
23. CIEMNA NOC OKUPACJI I ŚWIATŁO
Z JASNEJ GÓRY / 57
24. HETMANKA ŻOŁNIERZY
Z II WOJNY ŚWIATOWEJ / 60
25. OFIAROWANIE POLSKI
NIEPOKALANEMU SERCU MARYI / 63
26. ŚLUBY JASNOGÓRSKIE W 1956 ROKU / 65
27. PEREGRYNACJA JASNOGÓRSKIEJ IKONY / 67
28. SOBOROWY CZYN DOBROCI I MILENIUM / 70
29. DOM MATKI NARODU
W CZASACH NIEWOLI KOMUNISTYCZNEJ / 73
30. PAPIEŻ POLAK NA JASNEJ GÓRZE / 75
31. Z DAWNA POLSKI TYŚ KRÓLOWĄ, MARYJO / 77

1. POCHODZENIE WIZERUNKU MARYI NA JASNEJ GÓRZE

Już u samych początków istnienia Państwa Polskiego można zauważyć pewne znaki świadczące o tym, że Polacy są wezwani do szerzenia czci Matki Najświętszej. Pierwsza polska świątynia, wzniesiona w Gnieźnie, otrzymała wezwanie Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, pierwszy zaś utwór napisany w języku ojczystym – to *Bogurodzica*. Pieśń ta stała się hymnem narodowym, modlitwą, z którą rycerze ruszali do boju. *Bogurodzicę* śpiewano nie tylko przed bitwą, lecz umieszczano jej tekst na początku statutów, polecając w ten sposób opiece Maryi powodzenie orężne i porządek społeczny.

Wszyscy święci polscy wyróżniali się szczególnym nabożeństwem do Matki Bożej. Zapewne oni wyprosilili pomoc i opiekę Maryi nad naszym krajem. Na przestrzeni wieków Jej Serce otworzyło źródło nieprzeliczonych

łask dla ufających Jej i modlących się do Niej dzieci. „Ta, która przemawiała pieśnią na ustach praojców, przemówiła w swoim czasie tym Wizerunkiem, poprzez który wyraziła się Jej macierzyńska obecność w życiu Kościoła i Ojczyzny” (papież Jan Paweł II – Jasna Góra 4 VI 1979).

Zagadka pochodzenia Cudownego Obrazu, znajdującego się obecnie na Jasnej Górze, właściwie nie została do tej pory wyjaśniona. Pomimo licznych badań historyków sztuki i konserwatorów nie zostało ustalone miejsce ani nawet wiek powstania Obrazu. Zdania w tej sprawie są rozbieżne. Trwają dyskusje czy Obraz powstał w regionie włoskim czy bizantyjsko-ruskim. Dowodzi to potrzeby dalszych badań nowoczesnymi metodami, które mogą w przyszłości przynieść wyjaśnienie tajemnicy powstania i dziejów Jasnogórskiego Wizerunku Bogarodzicy.

Historię Cudownego Obrazu, którą przekazała nam tradycja, trudno byłoby dzisiaj udokumentować. Znaleźć ją można w *Translatio tabulae Beatae Mariae Virginis, Quam sanctus Lucas depinxit propriis manibus*. Jest to XV-wieczny (1474 r.) odpis najstarszego rękopisu, przechowywany w archiwum ojców paulinów na Jasnej Górze. Historycy przypuszczają, że pierwotny tekst powstał między rokiem 1393 a 1430.

Według tego zapisu Obraz został namalowany przez św. Łukasza Ewangelistę na życzenie i prośby wiernych oraz aby ukazać niezwykłą piękność Maryi. Powstał na desce stołu, przy którym modliła się i spożywała posiłki Najświętsza Rodzina. Święty Łukasz Ewangelista miał namalować w Jerozolimie dwa obrazy Matki Bożej, z których jeden dostał się do Italii i jest czczony do dziś we Florencji, a drugi został przeniesiony z Jerozolimy do Konstantynopola przez cesarza Konstantyna i złożony w jednej z tamtejszych świątyń. Służący w wojsku cesarskim książę ruski Lew zapragnął ten Obraz przewieźć z Konstantynopola do swoich posiadłości i umieścić w specjalnie na ten cel wzniesionej świątyni. Konstantyn ustąpił jego usilnym naleganiom i podarował mu cenny Wizerunek, który został przeniesiony na Ruś. Książę Lew przyozdobił Obraz złotem, szlachetnymi kamieniami i kosztownościami i polecił czcić go poddanym. Obraz zasłynął licznymi cudami. Zbiegały się do niego coraz większe tłumy.

W czasie walk prowadzonych na Rusi przez Kazimierza Wielkiego, a następnie przez Ludwika Węgierskiego, Obraz Matki Bożej ukryto w zamku w Bełzie. Ludwik Węgierski powierzył zarząd Rusi Władysławowi, księciu opolskiemu, który znalazł Obraz w Bełzie

i postanowił go stamtąd zabrać do swoich posiadłości. Władysław zapalał szczególną czią do Maryi z Cudownego Wizerunku z chwilą, kiedy za Jej przyczyną odniósł zwycięstwo nad oblegającymi Bełz wojskami litewskimi i tatarskimi. W czasie tego oblężenia książę prosił Najświętszą Pannę o pomoc. Jedna ze strzał wypuszczona przez Tatarów zraniła szyję Maryi na Wizerunku. Po tym wypadku mgła otoczyła oblegających, ogarnął ich strach, a książę, wykorzystując okazję, rzucił się z wojskiem na nieprzyjaciół i rozpędził ich.

2. CUDOWNY OBRAZ PRZYBYWA NA ZIEMIĘ POLSKĄ

Wysłuchajmy dziś czytanki o tym, jak Cudowny Obraz przybył na ziemię polską.

W najstarszym dokumencie z lat 1393–1430 dowiadujemy się, że pod koniec rządów Władysława Opolczyka na Rusi, załadowano Cudowny Obraz na wóz i chciano go przewieźć na Śląsk. Konie nie mogły jednak ruszyć z miejsca. Książę kazał powiększyć zaprzęg, lecz i to nie pomogło. Wówczas Władysław Opolczyk ukląkł i złożył ślubowanie, że jeżeli przewiezie Obraz

na wybrane miejsce, to wybuduje tam kościół na cześć Boga Wszechmogącego, Błogosławionej Maryi Panny i Wszystkich Świętych, umieści w nim Cudowny Wizerunek oraz ufunduje klasztor, w którym osadzi zakonników paulinów, odpowiednio ich uposażając. Gdy książę z otoczeniem powstał z modlitwy, konie bez trudu ruszyły.

Obraz przywieziono do miejscowości zwanej Jasną Górą, w pobliżu miasta Częstochowy i złożono w tamtejszym kościele. Książę zgodnie ze ślubowaniem wybudował tu klasztor i sprowadził do niego ojców paulinów, którym oddał w opiekę tę cenną relikwię. Obraz Maryi zasłynął tu licznymi łaskami i cudami. Oryginał pergaminowego dokumentu z aktem fundacji Jasnej Góry przez Władysława Opolskiego z 1382 roku zachował się do dziś w bibliotece klasztornej.

Na płótnie naklejonym na odwrotnej stronie Cudownego Obrazu znajdują się sceny ilustrujące jego dzieje, namalowane przez paulińskiego monogramistę w 1682 roku oraz napis: „Stół Maryi Najgodniejszy Sprzęt Domu z Nazaretu. Trzysta lat byłam gościem w Jeruzalem, pięćset w stolicy Bizancjum. Ongiś przez pięćset lat Ruś ukrywała Mnie w Bełzie. Przez trzysta posiada Mnie szczyt Jasnej Góry”.

Piętnastowieczny opis Wizerunku Matki Bożej Częstochowskiej podaje Jan Długosz: „Obraz Matki Najchwalebniejszej i Najdostojniejszej Dziewicy i Pani, Królowej świata i Królowej naszej... wykonany dziwnym i rzadkim sposobem malowania... o przeładnym wyrazie twarzy, która spoglądających przenika szczególną pobożnością – jakbyś na żywą patrzył”.

Matka Najświętsza, przybywając na nasze ziemie w znaku Swego Obrazu, stała się Gwiazdą Przewodnią i natchnieniem Polaków, Bramą, którą wchodzimy, aby spotkać się z Chrystusem. Jej przenikliwe, a zarazem łagodne spojrzenie kruszy zatwardziały, podnosi powalonych przez cierpienie, uzdrowia chorych na duszy i na ciele, umacnia słabych, daje siły do wytrwania w przeciwnościach, pobudza do męstwa w walce o Królestwo Boże.

3. ŚWIĘTA JADWIGA KRÓLOWA

Rok sprowadzenia do Polski Obrazu Matki Bożej – 1382 – zamyka epokę Piastów. Zdawało się wtedy, że Polska jest jakby na krawędzi przepaści. Po śmierci Ludwika Węgierskiego panowało bezkrólewie, kraj nie posiadał

14. JAN III SOBIESKI

Powszechnie wiadomo, że król Jan III Sobieski nigdy nie przypisywał zwycięstw sobie, ale Bogu i Jego Matce. Nie liczył na własne zdolności, choć miał ich niemało, ale na pomoc Królowej Nieba. Należał do Szkaplerza i Bractwa Różańcowego. Liczne wota złożone w sanktuariach maryjnych oraz wybudowane przez niego kościoły świadczą, że potrafił dziękować za otrzymane łaski. Ufność, jaką Sobieski pokładał w Bogarodzicy nigdy go nie zawiodła. Pod jego wodzą wojsko polskie ostatecznie pokonało potęgę turecką pod Wiedniem. Wiktoria wiedeńska zaliczana jest do 18 największych zwycięstw w historii świata, które uratowały cywilizację.

Gdy w 1683 roku wojska mahometańskie doszły aż pod Wiedeń, nie było w Europie żadnej potęgi, która potrafiłaby je powstrzymać. Wtedy papież Innocenty XI wysłał poselstwo do króla Jana III, aby pospieszył na odsiecz oblężonej od miesiąca stolicy Austrii.

Król wyruszył przeto z wojskiem polskim, przedtem jednak zatrzymał się na Jasnej Górze i cały dzień modlił się przed Cudownym Obrazem. Następnego dnia przystąpił do spowiedzi i Komunii św. Ojcowie paulini wręczyli mu na tę świętą wojnę kopię Cudownego

Obrazu i szablę świątobliwego hetmana Żółkiewskiego (pradziada Jana Sobieskiego). Z królem ciągnęły hufce wojsk polskich ze swoimi dowódcami, którzy również wstępowali na Jasną Górę, aby prosić Matkę Bożą o błogosławieństwo.

Przybywszy pod Wiedeń odprawiono przed bitwą trzy Msze św., w czasie których król służył jako ministrant, a wojsko oddawało się w opiekę Maryi. Jako hasło na ten dzień wybrano: „W Imię Panny Maryi, Panie Boże dopomóż”. O godzinie drugiej po południu ruszyli polscy rycerze do ataku, śpiewając hymn *Bogurodzica*. Król stojąc na wzgórzu, błogosławił ich relikwiami Krzyża św., a w rozstrzygającym momencie sam dowodził husarią. Podczas bitwy poległo 25 tysięcy Turków, a Polaków tylko tysiąc.

Król zaświadczył, że było to zwycięstwo Maryi, pisząc do Ojca Świętego zaraz po bitwie te słowa: „Przybyłem, zobaczyłem, a Bóg zwyciężył”.

Trwałą pamiątką wiktorii wiedeńskiej jest święto Imienia Maryi, obchodzone do dzisiaj 12 września, to jest w dniu zwycięstwa. Zostało ono ustanowione przez papieża na prośbę Jana III Sobieskiego.

Potem Sobieski złożył na Jasnej Górze cenne trofea wojenne, zdobyte w namiotach Wielkiego Wezy-

ra. Za królewskim przykładem poszło wielu rycerzy i w krótkim czasie powstał w klasztorze istny arsenał, dla którego trzeba było wznieść specjalny budynek.

15. CUDA I NADZWYCZAJNE ŁASKI ZAPISYWANE W KSIĘGACH

Najprawdopodobniej już od samego początku istnienia Sanktuarium spisywano nadzwyczajne łaski, jakich Bóg udzielał za pośrednictwem Obrazu Bogarodzicy. Powstał w ten sposób zbiór, zwany kodeksem. Ponieważ był on bardzo zniszczony z powodu starości, pisarz pauliński Petrus Risinius (Piotr z Rozprzy) wybrał z niego 72 cudowne wydarzenia i zamieścił je w dziele pt. *Historia pulchra*, wydrukowanym w Krakowie w 1523 roku. *Stary kodeks* niestety nie zachował się do naszych czasów. Siedemnastowieczny autor dzieła *Diva Claromontana*, o. Andrzej Gołdonowski wspomina o istnieniu jeszcze innego kodeksu, być może starszego. Dokument ten nazywa *Antiquo Rutheno codice* (czyli Stary Kodeks Białoruski). Nie wiadomo, co to była za księga i gdzie się znajdowała. Możliwe, że przywieziono ją razem z Obrazem. Ten kodeks również nie ocalał.

Najstarszym dokumentem, który zachował się w archiwum jasnogórskim, jest dwutomowy rękopis, zatytułowany *Liber miraculorum Beate Virginis Monasterii Czenstochoviensis*. W pierwszym tomie spisano cuda i łaski od 1402 roku. Jest to rękopis oprawiony w dębowe deski, powleczone skórą, z wytłoczonym na nich tytułem. Na wierzchu zdobi go złożony medalion przedstawiający Najświętszą Maryję Pannę Wniebowziętą, od spodu – wizerunek Chrystusa Ukrzyżowanego. Drugi tom został założony w 1732 roku.

W drugiej połowie XVIII wieku papież Benedykt XIV ustalił przepisy, według których należy orzekać o autentyczności cudów. Zgodnie z nimi od tej pory gromadzono także dokumentację uwierzytelniającą (zeznania świadków, złożone pod przysięgą, orzeczenia lekarskie itp.). Tak powstały trzy zbiory (teczki) obejmujące nadzwyczajne wydarzenia aż do chwili obecnej. W sumie więc *Jasnogórska księga cudów i łask* składa się dzisiaj z pięciu zbiorów i zawiera około 1400 opisów cudów. Oczywiście liczba ta nie ukazuje nam wielości nadzwyczajnych łask, jakich udziela Matka Boża, ponieważ nie wszyscy doznający cudu składają zeznania i powiadomienia, ale często poprzestają na złożeniu wotum lub zamówieniu Mszy św. dziękczynnej.